

Valérie André (*Quand le prince de Ligne relisait la Correspondance littéraire de La Harpe*). Ce dernier texte, rarement abordé, abonde en remarques plus qu'intéressantes sur l'homme.

En somme ce volume, excellemment mis en valeur dans l'Introduction due à Valérie André et Manuel Couvreur, nous apporte de nouveaux points de vue, de pistes nouvelles. Il s'avère comme une très bonne mise au point dont les lecteurs tireront certainement profit. – Jeroom VERCRUYSSSE (Vrije Universiteit Brussel).

Époque contemporaine – Hedendaagse geschiedenis

Histoire de l'Europe – Europese geschiedenis

VAYSSIÈRE (Bertrand), éd. *Crises et ruptures en Europe: vers quelles mutations?*. Toulouse, Presses universitaires du Midi, 2018; één deel 16 x 24 cm, VII-174 p., ill. (TEMPUS). Prijs: 20 €. ISBN 978-2-8107-0586-3. – De Europese Unie zit in woelig water. De voorbije jaren werd ze met de ene na de andere zware uitdaging geconfronteerd: de eurocrisis en de schuldenproblematiek, het terrorisme, de migratiekwessie, internationale en geopolitieke strubbelingen in de gebieden rondom de Unie. Het wettelijke en verdragsrechtelijke kader om hiermee om te gaan, wordt zwaar op de proef gesteld. Bij grote delen van de publieke opinie is twijfel gegroeid, en met de keuze voor de Brexit koos een meerderheid van de Britten er zelfs voor om de Unie te verlaten. In *Crises et ruptures en Europe: vers quelles mutations?* schetsen de auteurs onder redactie van Bertrand Vayssière de voornaamste crisissen waarmee Europa zich geconfronteerd ziet. Heel wat academici bekeken diverse crisisgerelateerde aspecten in hun eigen expertisedomein, wat een breed palet aan invalshoeken, visies en benaderingen oplevert.

Het boek gaat van start met een theoretische beschrijving van het concept crisissen, met aandacht voor de etymologie van het woord. Ook de interdisciplinaire aanpak die volgens de auteurs nodig is om crisissen te beschrijven, komt aan bod. Vervolgens worden acht crisissen in evenveel hoofdstukken uitgewerkt. Elk deel volgt min of meer dezelfde structuur, waarbij een meer abstracte of theoretische uiteenzetting wordt gevolgd door een concrete toepassing. Zo wordt in het tweede hoofdstuk de theoretische opdeling gemaakt tussen technische en politieke crisissen, waarna voorbeelden van beide soorten crisissen gegeven worden.

Een andere illustratie hiervan is het vijfde hoofdstuk. Daarin leggen de auteurs een theoretisch kader uit, namelijk het *Multiple Streams Framework* dat ingaat op de *windows of opportunity* die verdergaande normatieve Europese integratie mogelijk maken. Vervolgens wordt dit model toegepast op verschillende recente crisissen van de Europese integratie.

Sommige hoofdstukken kijken verder dan de Europese Unie, en betrekken ook de Raad van Europa in de analyse. Bij een bespreking van de oorlog in Oekraïne wordt bijvoorbeeld nagegaan welke invloed hiervan uitgaat op de Raad van Europa, en hoe de rol van Rusland vanuit deze context kan geïnterpreteerd worden.

Wat dit boek bijzonder interessant maakt, is dat het zich niet beperkt tot een opsomming van feiten, data en weetjes over de crisissen, maar dat het telkens ook een breder, enigszins abstracter en vaak ook expliciet theoretisch kader biedt. Tegen die achtergrond worden dan de uitdagingen besproken, waardoor de lezer meer geconfronteerd wordt met de diepere, achterliggende dynamieken.

Overzichtelijke schema's houden de lezer bij de les en zorgen ervoor dat het niet te zweverig wordt. De talloze praktische toepassingen die aan de theoretische kapstokken opgehangen worden, maken het boek vlot leesbaar, zowel voor de gespecialiseerde academicus als voor de leek die geïnteresseerd is in de Europese politiek, en toch wat verder wil kijken dan de waan van de dag. Het boek is vlot en helder geschreven. Ook wie de taal van Molière niet tot in de puntjes beheerst, heeft de kerngedachten van het verhaal snel beet.

Het brede scala aan thema's, theorieën en uitdagingen dat besproken wordt, maakt het boek interessant, maar het heeft ook een minpunt: sommige thema's worden minder gedetailleerd uitgewerkt, of missen enige nuance. Auteurs belichten 'hun' crisis soms wat eenzijdig en hebben het vooral over de gebeurtenissen die passen in het gebruikte kader. Daardoor gaat soms een deel van het verhaal verloren. In die zin kan dit boek zeker een aanknopingspunt vormen voor nog meer diepgaand academische debat. Vele beleidsrelevante vragen worden aangeraakt op een heel gefundeerde manier, maar niet elk debat is ermee beslecht.

Wat het boek wel mist, is een goed uitgewerkte conclusie. Nu blijft de lezer op het einde achter met een aantal fascinerende inzichten, maar er blijven toch ook losse eindjes. Het boek zou wel gevaren zijn bij een besluit waarin de aparte draden wat meer aan elkaar geknoopt werden. – Jasper PRAET, Ellen VANDERSCHUEREN & Hendrik VOS (Universiteit Gent, Centrum voor EU Studies).

Histoire religieuse – Religieuze geschiedenis (XIXe - XXIe s./e.)

VANDERPELEN-DIAGRE (Cécile) & SÄGESSER (Caroline), eds. *La Sainte Famille. Sexualité, filiation et parentalité dans l'Église catholique*. Brussel, Éditions de l'Université de Bruxelles, 2017; één deel in-8°, 244 p. (PROBLÈMES D'HISTOIRE DES RELIGIONS, 24). Prijs: 19 €. ISBN 978-2-8004-1623-6. – In 1965 verscheen *Gaudium et Spes*. De pastorale constitutie was het belangrijkste document van het Tweede Vaticaans Concilie, omdat het de rangorde tussen de doelen van het huwelijk dooreenschudde. Voortplanting was nu van secundair belang, van de troon gestoten door de echtelijke liefde tussen huwelijkspartners. Volgens progressieve theologen zette *Gaudium et Spes* zelfs de deur open voor het gebruik van de pil. Drie jaar later sloeg de encyclicle *Humanae Vitae* die deur met een klap weer dicht: elke vorm van artificiële anticonceptie werd opnieuw kordaat afgewezen.

In de bundel *La Sainte Famille* probeert een twintigtal auteurs om de spanningen tussen deze twee symbolische documenten en het denken van de Kerk over seksualiteit in het algemeen te nuanceren en contextualiseren. Het resultaat is een genuanceerd beeld van de katholieke houding ten opzichte van thema's zoals voortplanting, familie en gender. Het boek volgt zo het spoor van verschillende recente werken (zoals de bundel *The Schism of '68* geredigeerd door Alana Harris), die het cliché van de Kerk als conservatieve